

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Мануш

Ціна: договірно

№ 4 (147)

ПОНЕДЛОК,
15 ГРУДНЯ 2009 РОКУ

ЗОМАНІЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ МАНУШАНО РОМАНО НЕВІПЕ

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ РОМСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Спонукати державу до прийняття цільової програми

1–2 грудня в Києві відбулася Всеукраїнська конференція представників ромських громад. Це не перший такий форум членів ромських неурядових організацій. Подібні конференції організували свого часу і Петро Григориченко, і Аладар Адам, вони також були всеукраїнські та проводилися в Києві. Кожна з них ставила і вирішувала свої завдання. Так, перші такі великі зібрання носили організаційний характер: це був період становлення ромських організацій, їх об'єднання. Через кілька років постало завдання консолідуватися в об'єднання — спочатку культурно-просвітницького, а згодом і правового напрямів.

Нинішня ж конференція головною метою ставила саме об'єднання та консолідацію ромських організацій України, посилення результативності діяльності громадських організацій, розроблення та реалізацію нової державної програми ромів України, підтримку етносу, вирішення нагальних ромських проблем. Серед інших — це привертання уваги владних структур до становища правової захищеності ромів; сприяння інтеграції представників цього етносу в українське суспільство, повнішому та комплекснішому забезпеченню законних потреб ромів у соціальній, культурній, освітній, економічній та інших сферах; подальше любовання на різних рівнях законодавчої та виконавчої влади вирішення питання щодо вступу України до Ромської декади в Європі.

Дещо вужчими, але нагальними цілями було також — обговорити роль, досвід, основні тенденції та перспективи роботи

Учасники конференції.

організацій, які захищають права та представляють інтереси ромів в Україні; зміцнити соціальний капітал ромських громадських організацій через встановлення нових контактів та мереж співробітництва між представниками влади, громадськості, місцевого бізнесу експертами; привертати увагу суспільства до проблеми створення належних умов для гармонійної інтеграції представників ромської національності в українське суспільство.

Організаторами конференції були Міжнародна ромська організація „КЕТАНЕ“ очолювана Юрієм Миколайовичем Іваненком, за фінансової підтримки Міжнародного фонду „Відродження“.

Після оголошення про відкриття конференції її учасники тепло привітали голову Харківського обласного культурного центру „Аме Рома“, художнього керівника Харківського циганського театру пісні й танцю „Очі чорні“ Людмилу Миколаївну Карафетову з присвоєнням їй почесного звання „Заслужена артистка Ук-

раїни“ за підписом Президента України Віктора Ющенка.

З основною доповіддю щодо становища ромів України виступив голова Міжнародної ромської організації „КЕТАНЕ“ Юрій Іваненко. Він зазначив, що головним завданням конференції є сприяння інтеграції представників ромського етносу в суспільство.

„Раніше експерти зазначали, що поширення ксенофобії та зростання рівня нетерпимості в Україні відбивають загальноосвітні та європейські негативні тенденції і водночас деякі національні та регіональні особливості, — сказав Юрій Іваненко. — Що стосується конкретних груп, то експерти наголошують, що роми залишаються найвразливішими серед усіх національних та етнічних меншин України. Роми часто потерпають від актів прямої дискримінації, вони відчувають до себе нетерпимість частіше, ніж представники інших етнічних груп, стають об'єктом нападу екстремістських груп та окремих осіб. Крім того, роми особливо

вразливі через зловживання владою з боку правоохоронних органів, оскільки дії останніх часто базуються на стереотипах, які пов'язують ромів з криміналом“.

Голова Львівської ромської організації „Терніпе“ Микола Юрченко свою обширну доповідь присвятив здоров'ю ромів. З великою увагою прослухали всі, хто зібрався в конференц-залі готельного комплексу „Козацький“, також і доповідь керівника Київського театру „Романс“ заслуженого артиста України Ігоря Крикунова, який детально зупинився на питанні культури, театрального та музичного мистецтва ромів в Україні.

З доповіддю про правовий захист ромів у нашій країні виступив голова Закарпатського обласного товариства „Роман Яг Аладар Адам. На конференції також пролунали виступи керівника музичного-хореографічного колективу „Ромен“ заслуженого артиста України Юрія Коржова, голів громадських органі-

зацій Рустама Стояна та Сергія Ермошкіна (м.Одеса), голови общини циган „Аме Рома“ Володимира Бамбули (м.Золотоноша), голови товариства ромської культури „Амаро Девес“ Олександра Міщеракова (м.Кременчук), заступника голови Міжнародного фонду „Чірклі“ Золи Кондор та інших.

Усі виступи об'єднував єдиний біль: відсутність належного ставлення держави до ромів, повна байдужість нашої держави до звичайного громадянина, який не має жодного титулу, проте кожен вносить частинку своєї праці та любові до Батьківщини. Стереотип, який встановився в нашій державі щодо ромів, — принижє їх, він, мов ярлик: роми нічого не роблять, не мають бажання навчатися, працювати. Але як же вони тоді живуть, якщо не працюють? Про це говорили буквально всі на конференції.

— Нас важко задавити. Ми жили, живемо і будемо жити серед українців, — сказав Юрій Коржов. — Ми будемо до останніх своїх днів творити високе, професійне мистецтво і дарувати радість людям.

— Фінансування — це основа основ будь-якої діяльності. І якщо справа стосується фінансування будь-якого заходу — організації фестивалю чи відзначення пам'ятних дат, як-от 8 квітня або 2 серпня, і ви хочете щось провести на належному рівні, то вам це не вдасться! Ви стаєте таким собі футбольним м'ячем, якого футболіст від одних владних дверей до інших, — з боєм сказав Ігор Крикунов. — Саме так футболіст мене, коли хочу організувати щось достойне. І єдина структура, яка нас у таких випадках підтримує, це — Міжнародний фонд „Відродження“. Спасибі їм за це! Проте дуже образливо, що в наших починаннях зовсім не підтримує нас наша Українська держава, доводиться постійно виступати у принизливій ролі прохача!“

(Продовження на стор. 6)

ROM-PRÉS

Відкрито музей ромської культури

У Белграді відкрився музей ромської історії та культури. Тут зібрано як пам'ятники письменності ромською мовою, так і література про історію та життя однієї з найнещодавніших груп, яка проживає на Балканах.

«Це — перший музей ромської культури в цій частині Європи, — сказав директор музею Драголюб Ацкович на його відкритті. — Наші експонати спрямовані на розвінчання думки про те, що роми є неписьменними і не залишають жодних записів про своє існування».

Ідея збирати писемні відомості про ромів та їхнє життя вперше з'явилася ще 50 років тому, проте нею постійно нехтували, хоча роми оселилися на Балканах багато століть тому і за цей час накопичилося чимало цікавого матеріалу. Тепер цю прогалину надолужено».

Дослідження про ефективність освіти ромів

Хорватія. Ромський фонд освіти у складі Міністерства освіти, науки та спорту Хорватії впроваджує у життя програму вищої освіти для ромів «Роми та вища освіта». Ще у 2003 році було впроваджено стипендіальну програму, яка передбачає заохочення ромів-студентів хорватських вузів. Нова програма охопила всю територію Хорватії і актуальна для всіх ромів, які позиціонують себе як ромів.

Програма «Роми і вища освіта» передбачає дослідження успіхів та проблем у цьому напрямі, тобто ефективності ромської освіти, внесок ромів у науку та академічні дослідження.

Стіна як захист від ромів

У Східній Словаччині поблизу села Островань, в якому проживають в основному не роми, виросла стіна, яку побудувала місцева влада, щоб відділити поселення ромів від іншої частини села. Місцеві роми заявили протест проти цього неподоства — «стіна перетворює їхнє поселення на зоопарк».

Роми Словаччини, а також світова громадськість справедливо вважають зведення стіни як захист від ромів — «ромським терором у Східній Словаччині».

Нагороди за успішні проекти

Прага. Міністерство прав людини та меншин Чехії впроваджує нагороди, які вручатимуться найефективнішим проектам з інтеграції ромів у суспільство. Ми зацікавлені в проектах, які реально допомагають ромській громаді інтегруватися в загальне суспільство», — сказав міністр Михайло Косаб.

У тюрму — за невідвідування дитини школи

Угорщина. Восени цього року ромські батьки двох старшокласників з села Шайокаш дістали покарання — 16 місяців тюрмового ув'язнення, оскільки їхні діти перестали відвідувати школу. Про це повідомила газета «Непсабдшаг». У статті наводяться слова офіцера поліції, який заявив, що це є безпрецедентним випадком. Ув'язнені батьки мають шістьох дітей, серед яких є і малолітні, й при цьому їм обом одночасно дали термін тюрмового ув'язнення. До речі, молодші діти цієї родини відвідують школу.

Асоціація за свободу звернулася до президента Угорщини з проханням втрутитися в цю справу, стверджуючи, що вина лежить не на батьках, а на расистських настроях як у школі, так і в усьому суспільстві. Адже справжньою причиною того, що діти ромів уникають школи (як цієї, так і інших), є те, що вони почувуються там не дуже комфортно.

Нема сумнівів, що їхнє ромське походження часто ставить їх у скрутне становище і, більше того, ромські учні зазнають у школах неабияких знущань та насилья.

Нацист живе в центрі Будапешта

Угорські державні чиновники затримали можливого нацистського колабораціоніста Шандора Кеніро і конфіскували його паспорт. Невдовзі він постане перед судом. Це буде перше за 20 років розслідування великих воєнних злочинів в Угорщині.

95-річний Кеніро до затримання відкривав в Угорщині протягом останніх трьох років в одному з найпрестижніших районів столиці — в Буді, через вулицю від синагоги.

Центр Симона Візентала звинувачує його в причетності до вбивства близько 1200 євреїв, сербів та ромів у місті Нови-Сад у 1942 році, коли він служив в угорській військовій жандармерії. Угорським незалежним судом ще під час війни він був визнаний винним у розправі, вчиненій жандармерією, але покарання нацист не поніс.

Після війни Кеніро утік до Австрії, а потім ще далі — до Аргентини, а через багато років повернувся на батьківщину, впевнений, що його справа за відсутності нових доказів не буде відновлена. Проте такі докази були виявлені. Це — документальні свідчення, надані Сербією. Нацистського послика виявив у 2006 році ізраїльський історик, директор центру Візентала в Єрусалимі Ефраїм Зурофф, який народився в Америці. До речі, недавно він був представлений до звання почесного громадянина міста Нови-Сад — саме за викриття фашистського послика.

Ще 20 нацистських воєнних злочинців угорського походження мають постати перед правосуддям. Цю цифру назвав голова Альянсу угорсько-єврейських общин.

УГОРЩИНА ТА ІНТЕГРАЦІЯ — ЯК АНТИКРИЗОВА ЗБРОЯ

„Ми забули скільки можемо втратити“

„Аме бістердам кеті шай хасарас“

„Нинішній економічний спад є розширенням існуючих соціальних та етнічних ліній розлому,“ — сказав у своєму інтерв'ю угорський прем'єр Гордон Байнаї — міністрові Великобританії. Це інтерв'ю під назвою „На головній площі у трущобах“ з'явилося в одному з найбільших угорських щотижневиків „Непсабдшаг“.

Мені здається Угорщина забула уроки 20 століття, розбрат, викликаний ідеями, які тепер з'являються дедалі частіше і інтенсивніше. Ми, здається, забули скільки людей втратили. Безглуздий націоналізм, шовінізм, фашизм — усі ці ідеї підтримуються сьогодні на різних рівнях. Ми маємо зберегти панування розуму, здорового глузду, і основна роль в цьому належить партіям демократичного напрямку.

Наведу такий приклад. Коли начальник поліції у ході данання спитав власника одного з мага-

зинів, чи то він продав зброю, якою потім убили рома, той заявив, що його під час продажу зброї не було у крамниці, та якби він знав, для чого потрібні ця зброя, він віддав би її безкоштовно. Чи можете уявити собі такий цинізм? — запитує прем'єр-міністр. — У серпні поліція заарештувала чотирьох підозрюваних у вбивстві 6 ромів у 2008 та 2009 роках. Чимало людей знало про те, що ці вбивства готуються, а також про те, що в цьому селі працює справжній нацистський табір, але ніхто про це не заявив, навіть не побачив у цьому нічого тривожного».

„Ми маємо виступити проти таких явищ, голосно заявити своє неприйняття їх, тому що байдужість є розсадником крайнощів,“ — сказав прем'єр. „Ми маємо заявити що Угорщина не зможе процвітати без інтеграції великої громади ромів. Якщо ми не зможемо включити їх у сферу зайнятості, оподаткування та освіти, Угорщина неминуче відставатиме. Інтеграція ромів стане найсерйознішою проблемою угорської політики в найближчі десять років,“ — заявив прем'єр-міністр країни.

Віртуальна ромська мережа відзначила 10 років

Ромська „Virtual Network“ (RVN) — це громадська, безпартійна, некомерційна мережа, яка працює під егідою Міжнародного союзу ромів (MCAT) та Європейського ромського інформаційного бюро (EPIO). „Virtual Network“ покликана надавати міжнародній ромській громаді, а також дружнім неромським організаціям та приватним особам користувачам інформацію з ромських питань на різних мовах через систему Інтернет.

RVN була створена 19 липня 1999 року в рамках приватної

ініціативи, отримала визнання у багатьох національних, міжнародних, урядових та неурядових організаціях, що займаються проблемами ромів, особливо у Європі. Мережа містить 32 електронні списки розсилання на 15 європейських мовах, загальна кількість адрес електронної пошти — 22 тисячі.

Мета RVN — активно допомагати обміну інформацією та співробітництву ромських організацій, між фізичними особами, між ромами та неромськими організаціями, а також між ромськими неурядовими організаціями та офіційними інституціями. Це пов'язано з різноманітністю ромських політичних, культурних, економічних та соціальних проблем на місцевому та міжнародному рівнях. Діяльність RVN спрямована на підтримку поліпшення ситуації ромів в Європі та інших регіонах світу.

20 серпня 2007 року Ромська „Virtual Network“ була офіційно визнана та зареєстрована як громадська організація. До весни 2006 року діяльність RVN здійснювалася завдяки фінансовій підтримці випадкових пожертву-

вань, фізичних осіб, церкви та неурядових організацій. З березня 2006 року RVN підписала договір про співробітництво з Інститутом відкритого суспільства (OSI), Minoriti Rights Group International (MRG), Європейським інформаційним бюро (EPIO) та Європейським центром з прав ромів (ERRC).

Наразі вже намічені пріоритети в діяльності RVN на найближчі п'ять років. Це — моніторинг та допомога в дослідженні ситуації в ромських громадах і в країнах, де прийнята програма „Десятирічна інтеграція ромського народу (2005 — 2015 pp.)“; рішуча діяльність у засобах масової інформації з метою боротьби з расизмом у Європейських країнах; створення освітніх бази даних, відео-архіву та бібліотеки як невід'ємної частини ромського навчання; подальший розвиток RVN як засобу електронного зв'язу між ромами в країнах колишнього СРСР та ромами в інших частинах світу; створення Міжнародної корпорації ромських засобів масової інформації на основі нової структури, яка вже є в RVN.

Валерій Новосельський

НОВИНИ З РОСТОВА-НА-ДОНУ

У цьому регіоні успішно працює правозахисний центр, очолюваний Павлом Лиманським. Необхідність створення такого центру була викликана тим, що проти ромів ведеться масова дискримінаційна політика органами місцевого самоврядування. В місті Шахти Ростовської області ромський ринок був оточений високою

огорожею, що обмежувала доступ до нього. Павло Лиманський змушений був звернутися до президента Росії Медведєва з проханням надіслати комісію і розібратися у даній ситуації. На час прибуття комісії огорожу забрали, а після від'їзду — встановили знову.

Проблеми з органами місцевого самоврядування та анти-

ромська політика знайшла яскраве вираження у ненаданні ромам особистих документів. Дорослі не мають паспортів, а діти свідчать про народження. Тому Павло Лиманський наразі займається тим, що роми отримують паспорти загальноєвропейського зразка, так звані „ромські паспорти“.

Власна інформація

"Дай Боже, щоб хвороба не повернулася"

Те дел о Девлоро гой о насваліпе те на болдел пес палпале

Листопад у цьому році в Закарпатті був дощовим. Усього два-три дні виглядало сонечко, а в усі інші дні мрячив дрібний набридливий дощ. Саме цей період завжди небезпечний через різні захворювання.

У цьому році на нас знову, як і завжди цієї пори, "звалилися" грипозні інфекції, уже як не "пташиний грип", а "свинячий".

Місто Перечин, що за 20 кілометрів від обласного центру Ужгорода, перехворіло цієї осені не тільки грипом, а й хворобою Боткіна або як її називають ще "жовтухою".

Ігнац Михайлович Тирпак.

Спочатку захворіли діти-вихованці Перечинської школи-інтернату, за ними — мешканці мікрорайону "Посьолок", а в кінці листопада гелатит спалахнув у ромському таборі.

Візна бригада редакції побувала не лише у ромському таборі, а й в Перечинській центральній районній лікарні, де мала бесіду з відповідальними особами. Заступник головного лікаря по мережі Перечинської ЦРЛ Марія Андріївна Поталчук відзначила, що сьогодні в місті Перечин про-

живає близько двохсот ромів, які в основному мешкають у таборі на вулиці Цегельній, по обидва боки прського струмка.

Лікарка МА Поталчук має великий досвід роботи в лікарні, користується беззаперечним авторитетом і вже кілька років співпрацює з Перечинською ромською організацією "Романі Яг", головою якої є Ігнац Михайлович Тирпак, реалізуючи у рамках конкурсу "Поліпшення доступу ромського населення до медичних послуг" проєкт "Про-

сультативного центру при культурно-просвітньому товаристві". Тому вона знає всі проблеми, біді і хвороби ромів.

— Якщо би у нас не була налагоджена протягом багатьох років така тісна співпраця з ромським товариством, очолюваним паном Ігнацем, то невідомо, як ми би тепер вийшли з такої складної ситуації.

А ситуація дійсно серйозна. Як відзначила лікарка-інфекціоніст Перечинської центральної районної поліклініки Василіна Василівна Данилаш, на сьогодні з-

ознаками гепатиту 20 табірних дітей перебувають на лікуванні в інфекційній лікарні Ужгорода. Це діти від 4 до 13 років.

Ознаки цієї страшної хвороби вперше були зафіксовані 24 листопада, коли захворіла 13-річна Іванна Бригада. У дівчинки раптово піднялася висока температура, коли зробили аналіз крові, був поставлений діагноз — гепатит.

Через день захворіла сестра Іванни — Альбіна, а потім й інші діти в таборі Перечинської лікарні Марія Андріївна Поталчук, Ольга Михайлівна Ванницька (сімейна лікарка поліклініки), сімейна медсестра — Надія Василівна Підсадна об'єднали свої зусилля щодо локалізації та ліквідації осередку захворювання. Зазначимо, величезну роль в організації ромів табору зіграли Ігнац Тирпак та його дружина Любов Тирпак, яка за вищезгаданим проєктом виконує в таборі обов'язки молодшої медичної сестри.

За домовленістю з пасторами місцевої євангелістської ромської церкви "Нево джівіпен" ("Нове життя") Русланом Сурмаєм та Віктором Адамом у приміщенні церкви розташували вишню клінічну лабораторію, й щоранку з 8-ї години Любов Тирпак піднімала мешканців табору (як дітей, так і дорослих), а Надія Василівна Підсадна робила в них забори крові. Загалом було обстежено 170 осіб, і тих дітей, в яких виявився збудник гепатиту, відразу відправили до лікарні. Було виявле-

но таким чином в 170 осіб 20 хворих дітей, вони госпіталізовані й наразі перебувають на лікуванні.

Другий напрям роботи як медичного центру ромської організації, так і лікарки-інфекціоністки поліклініки Василіни Василівни Данилаш було ліквідація джерела хвороби. А цим джерелом виявилася вода у місцевих колодязях. У таборі їх три. Проте збудник інфекції виявився ще у деяких криницях не ромів. Тому вода в усіх колодязях як ромів, так і не ромів, які проживають нижче табору, була продезинфікована санепідемстанцією.

За розпорядженням голови Перечинської міської ради Мирослава Івановича Гуранича та директора комунального підприємства Василя Васильовича Тимка, в табір почали двічі на день привозити питну воду і встановили на подвір'ї одного з будинків ще одну цистерну з водою для потреб мешканців табору.

Наразі всі учні з ромського табору перебувають на карантині, термін якого має бути 3 тижні з часу останнього випадку хвороби.

На той час, коли ми відвідали табір, нових випадків захворювання, на щастя, не було. І хочеться вірити, що хворобу ліквідовано (завдяки спільним зусиллям лікарів і медичного центру). І "дай Боже, — як сказав Ігнац Тирпак, — щоб вона вже не повернулася."

Светлана Навроцька, Мирослав Горват

Екологія таборів — екологія свідомості

Екологія таборів — екологія патявіпе

Екологія навколишнього середовища є одним з найпроблематичніших аспектів нашого життя. Якщо хтось із вас колись їхав однією з найкращих автомобільних трас нашої країни ("Чоп — Київ"), побудованою шляхобудівельною македонською фірмою, то не можете не звернути увагу на те, наскільки забруднені бічні ділянки вздовж цієї траси. Чого лише тут не побачиш: пластмасові стаканчики, поліетиленові кульки і пляшки тощо. Ми вже не говоримо про

те, що вона встелена туалетним папером, який, на щастя, швидко розкладається. Дивно, що Україна ще не стала рознощиком інфекційних хвороб, які передаються внаслідок антисанітарних умов: відсутність відповідної кількості туалетів вздовж траси, хоча б з інтервалом у кілька десятків кілометрів (на трасі "Чоп — Київ" ми побачили їх не більше чотирьох, і то розташованих у ресторанно-готельних комплексах або в крайньому разі на автозаправках), цьому дуже сприяє. Просимо вибачення у читачів,

що порушили таке делікатне питання, однак робити вигляд, що це нас не стосується, ми також не можемо.

Подібна ситуація спостерігається і на трасі "Київ — Одеса", "Київ — Житомир" та інших.

На жаль, в Україні немає належної кількості сміттєпереробних та утилізуючих заводів, які б підтримували екологічну систему в країні. Україна починає задихатися і потопати у смітті.

На Євро-2012 саме цими трасами проїжджатимуть наші гості та учасники спортивних змагань. І що

ж вони побачать? Як враження справлять на них наші купи сміття на узбіччях основних шосейних доріг, відсутність відповідної кількості туалетів, душів, пунктів для прання, які є, наприклад, на трасах у Америці. Ми вже не гадуємо про телефонний автосервіс.

Проблема загальної екології прямо стосується і ромських таборів. Нещодавно тележурналісти з "Нового каналу" (Київ) побували в селі Холмок Ужгородського району, що на Закарпатті, де знімали відеосюжети про умови проживання мешканців ромського табору. Глядачі побачили розбиті дороги в ямах, наповнені брудною водою, бідні ромські будинки, що стоять узбіччя центральної траси. І яке ж було здивування київських журналістів, коли вони дізналися, що з кожного ромського будинку в цьому таборі сльрадою взято по 40 гривень на облаштування дороги! Чому ж дорога й досі у такому жахливому стані? Ці питання залишилися без відповіді.

Екологія проживання людей відбивається на екології свідомості. І дуже погано, що молоде покоління цього села (та інших подібних) формується вже з негативним ставленням як до влади, так і до навколишнього середовища.

Ми вже не говоримо про те, що органами місцевого самоврядування в ряді таборів Закарпаття навіть не ставиться питання про вивезення побутового сміття з цих таборів. Тож кого ж у цьому випадку звинувачувати

— ромів, які живуть у цьому середовищі, чи владу, яка повністю нехтує їхніми проблемами?

Дуже багато говориться і пишеться про інтеграцію ромів в українське суспільство. Але ж інтеграція це взаємний процес! Не можна вимагати від людини, нічого їй не давши при цьому. І це мають бути не спонтанні, разові кроки, а планомірна робота. Як би тут допомогла програма "Роми України", яку так затято не хоче розробити належним чином і прийняти наш уряд!

Екологія навколишнього середовища починається з екології свідомості людей. Забруднюють все навколо себе, ми житимемо в цьому ж таки середовищі, яке викликати в нас негативні почуття та агресію, і поліпшити це становище поки що не пізно. Була би тільки на це добра воля. І неабияку роль, а може, і основну мала би зіграти тут влада — як місцева, так і вища. Ми сподіємося подати не для того, щоб зацікавитися на постійних виборах і частих змінах представників влади всіх рівнів.

Українці можуть і мають жити краще. І як тут не згадати прихід до влади у колишній Чехословаччині Вацлава Гавела, який не залишив жодного зиньовника з тих, що займали свої пости до "оксамитової революції". Він заборонив їм займати ці посади протягом п'яти років.

Давайте ж учитися на чужих прикладах економічного та політичного мислення!

Ева Сопет

Проекти, підтримані МФ "Відродження"

Продовжуємо публікувати список організацій та їхніх керівників, які отримали грошову підтримку від Міжнародного фонду "Відродження" (початок дивіться у першому номері нашої газети за цей рік).

Цього разу публікуємо інформацію про конкурс "Сприяння навчання ромської молоді у середніх спеціальних закладах" та позаконкурсні проекти.

На жаль, як не прикро це відзначити, не всі ромські організації відкрито працюють за проектами, які вони виборили на конкурсній основі, не інформують щороку громадськість про заходи, які здійснюють у терміни реалізації цих проектів. Більше того, тільки завдяки публікації інформації в газеті "Романія" про проекти, підтримані МФВ, роми дізнаються про їхню реалізацію.

Сподіваємося, грантоотримувачі-керівники ромських організацій, які знайдуть свої прізвища у переліку, наведеному нижче, все ж таки нададуть інформацію про виконання проектів, про свої проблеми, успіхи, яких вони досягли.

Програма: "Роми України"

Конкурс: "Сприяння навчання ромської молоді у середніх спеціальних навчальних закладах".

Кількість підтриманих проектів: 2 + 1 операційний проект – стипендія для навчання 5 студентів.

Загальна сума: \$ 23372

Підтримані за конкурсом проекти:

Організація: Закарпатське обласне товариство ромів "Бахтало Дром".

Зміст проекту: навчання 4 молодих ромів вступної справи.

Керівник проекту: Пап Золтан.

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Кирила і Мефодія, 1а, тел. 050-5435319.

Бюджет: \$ 3372

"Організація: Ужгородський навчально-виробничий центр "НІКА"

Зміст проекту: професійні курси для 30 представників ромської молоді з вступної, швейної, перукарської, автошлясарної та комп'ютерної справи.

Керівник проекту: Бучко Борис Ладиславович.

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Дарвіна, 19, тел. 0-0312-638135

Бюджет: \$ 15000

"Операційний проект"

Зміст проекту: надання стипендії ромській молоді для навчання у технічних навчальних закладах (Октявія Адам (Ужгород), Олександра Савко (Ужгород), Фатіма Гупенко (Амвросівка Донецької області), Антон Гученко (Луцьк), Дмитро Крикученко (Сміла Черкаської області).

Керівник проекту: Кияк Наталія Зіновівна.

Контактна інформація: Міжнародний фонд "Відродження", вул. Артема, 46, Київ, 04053, тел. 0-044-4619500, kyyak@irf.kiev.ua

Бюджет: \$ 5000

Інша діяльність, ініційована та реалізована програмою (позаконкурсні проекти)

Кількість проектів: 9
Кількість організацій: 8
Сума: \$ 47000

Проекти, підтримані за програмою:

Організація: Закарпатське ромське культурно-просвітне товариство "Романія" (88007, м. Ужгород, вул. Тельмана, 1/48 а, тел. (0312) 63-82-41, 61-39-56, 61-41-21)

Керівник проекту: Адам Аладар Євгенович.

Зміст проекту: формування толерантного мультикультурного суспільства в Україні шляхом проведення заходів з нагоди Всесвітнього дня ромів, 8 квітня: семінар для лідерів ромських громадських організацій України "Роль ромських громадських організацій в період економічної кризи" та святковий концерт.

Сума: \$ 2000.

Організація: громадська організація Товариство циган Закарпаття "Рома" (88007, м. Ужгород, вул. Богатирська, 45, тел. (0312) 61-37-58).

Керівник проекту: Адам Світлана Йосипівна.

Зміст проекту: проведення урочистих заходів з нагоди 8 квітня, Всесвітнього дня ромів, у м. Ужгороді: культурно-масові заходи, концертна програма (виступи учнів, ромських фольклорних колективів), нагородження кращих учнів ромських шкіл та учасників Всесвітнього дня ромів.

Сума: \$ 1500.

Організація: Міжнародна громадська організація ромів "КЕТАНС" (73000, м. Херсон, вул. Горького, 28, тел. + 055 249-32-70)

Керівник проекту: Іваненко Юрій Миколайович.

Зміст проекту: проведення Всеукраїнської конференції ромських громадських організацій з метою напрацювання вимог (резолюцій конференції) до

держави щодо підтримки ромських громад в Україні та сприяння їхній інтеграції в українське суспільство, а також донесення цих резолюцій до органів державної влади.

Сума: \$ 10000.

Організація: Закарпатське обласне товариство циган "Амаро Дром" (88000, м. Ужгород, вул. Тимрязєва, 46, тел. (03122) 2-55-09).

Керівник проекту: Пап Омелян Йосипович.

Зміст проекту: проведення літнього спортивно-оздоровчого табору для ромських дітей шкільного віку, сиріт, напівсиріт, дітей з малозабезпечених і неблагополучних сімей, інвалідів дитинства, дітей вулиці та груп ризику.

Сума: \$ 4000.

Організація: громадська організація "Роми Берегівщини" (90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вулиця Робітнича, 80, тел. 0 (03141) 2-49-39).

Керівник проекту: Кулчар Елемір Елемірович.

Зміст проекту: забезпечення реалізації соціальних прав громадян України ромської національності у м.Берегове Закарпатської області: правова допомога ромській громаді під час оформлення права власності на нерухоме майно (приймом громадян, аналіз справ, складання відповідних процесуальних документів).

Сума: \$ 5000.

Організація: Чернігівське міське національно-культурне товариство "Неве Рома" (14021, м. Чернігів, вул. Черкаська, 23, тел. (04622) 2-72-67).

Керівник проекту: Іванова Марія Миколаївна.

Зміст проекту: поліпшення правової обізнаності ромів Чернігівщини, сприяння подоланню упередженого ставлення до ромів з боку влади і ЗМІ шляхом надання безкоштовних юридичних консультацій в м.Чернігові та інших місцях компактного поселення ромів у Чернігівській області, моніторинг дотримання прав ромів, створення бази даних порушень їхніх прав, прове-

дення "круглих столів" за участі представників правоохоронних органів, інших органів влади, ЗМІ, правозахисних організацій.

Сума: \$ 7000.

Організація: Всеукраїнський фонд "Ромські діти України" (90644, Закарпатська обл., м. Рахів, с. Ростоки, 820, тел. (03132) 2-33-13).

Керівник проекту: Славита Юрій Васильович.

Зміст проекту: надання безкоштовної правової та антидискримінаційної допомоги ромському населенню України шляхом відкриття та діяльності Всеукраїнського центру правового захисту ромів України – "Телефонна гаряча лінія".

Сума: \$ 3000.

Організація: Закарпатський обласний благодійний фонд "Романо Лунго Траїо" ("Ромське довге життя") (88000, м. Ужгород, пл. Шандора Петєфі, 25/7, тел. (03122) 3-61-56).

Керівник проекту: Чичак Геннадій Вікторович.

Зміст проекту: забезпечення ромських дітей Закарпаття необхідним обсягом знань і вмінь для початку навчання у загальноосвітній школі шляхом шотихневих занять з ромськими дітьми у Центрі "Рома" при БФ "Романо Лунго Траїо" із загальної, психологічної і спеціалізованої (музика, малювання) підготовки до школи. Другорядні результати – надбання досвіду у створенні та функціонуванні подібних закладів, популяризація дошкільного навчання у ромській громаді.

Сума: \$ 4500.

Організація: Закарпатське ромське культурно-просвітне товариство "Романія" (88007, м. Ужгород, вул. Тельмана, 1/48 а, тел. (0312) 63-82-41, 61-39-56, 61-41-21).

Керівник проекту: Адам Аладар Євгенович.

Зміст проекту: підтримка виходу в світ оновленого і доповненого відповідно до потреб громади двотижневика "Романія", першої і єдиної в Україні ромської газети, незалежного інформаційного видання, навколо якого згуртувалася ромська громада, культурно-просвітні та правозахисні ромські НДО як катализатор формування національної свідомості та соціальної активності ромів в Україні.

Сума: \$ 10000.

10 ГРУДНЯ – ДЕНЬ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ

Альтернативний звіт про реалізацію Україною Конвенції ООН про права дитини: 2002 – 2008

Конвенція ООН палю чачіпе чаворенгеро

У 1991 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини. Україною також підписано ряд Факультативних протоколів, в тому числі Факультативний протокол до Міжнародного пакета про громадянські та політичні права. Відтак, наша країна взяла на себе серйозні зобов'язання щодо забезпечення громадянських прав і свобод дитини. Висновок щодо їх дотримання роблять міжнародно спільно на підставі періодичних державних та альтернативних доповідей про реалізацію Конвенції ООН про права дитини.

Періодично, один раз на чотири роки, Україна звітує перед Комітетом ООН з прав дитини про дотримання положень згаданої Конвенції. Державна доповідь ґрунтується на статистично-аналітичних матеріалах, якими оперують ключові міністерства та відомства. Проте доволі часто ця загальнонаціональна інформація не повною мірою відображає

регіональні особливості. Так, наприклад, питаннями захисту прав дітей в Україні опікуються різні органи державної влади. Часто вони детально не розуміють різні погляди на одні й ті самі проблеми, застосовують підходи до їх вирішення, які не узгоджуються між собою.

У 2008 році Україна підготувала і подала свою чергову доповідь щодо стану реалізації Конвенції ООН про права дитини. Вона мстала узагальнену офіційну інформацію з зазначеного питання. Водночас, згідно з процедурою подання звітів до Комітету ООН про права дитини, громадські організації ініціювали проведення кампанії, спрямованої на збір та узагальнення незаангажованої інформації про стан дотримання прав дітей в Україні. Така діяльність має сприяти відстоюванню прав дитини в Україні, розробленню пропозицій щодо змін у чинному законодавстві з подальшим їх лобюванням у державних структурах, виконанню рекомендацій та усунення зауважень, викла-

дених Комітетом ООН з прав дитини у відповідь на доповідь України.

Інформація, зібрана та узагальнена громадськими організаціями, часто відрізняється від інформації, поданої у державному звіт. Вона акцентована на соціальних, економічних та політичних негараздах, які негативно позначаються на правах дитини.

Альтернативний звіт узагальнює масштабну роботу 14 громадських організацій України і окреслює чимало проблем:

- в Україні дотепер відсутній єдиний орган, який би опікувався формуванням дитячої політики на державному рівні, координував би роботу з усіх питань, які стосуються розвитку дітей і захисту їх прав,
- перебіг стану утримання дітей у державних закладах залишається поверховою і незадовільною, бо здійснюється не незалежними експертами, а інспекторами тих самих відомств, яким вони підпорядковані;
- фактично відсутній механізм реалізації права дітей висловлюва-

ти власну думку з усіх питань, які їх безпосередньо стосуються, що, у свою чергу, негативно позначається на реальній участі дітей у прийнятті рішень;

– відсутній ефективний механізм координації та моніторингу, який дозволив би здійснювати системний та всебічний збір даних щодо дотримання Україною всіх положень Конвенції ООН про права дитини та по відношенню до всіх груп дітей;

– про проблему захисту прав дітей українська громадська обізнана недостатньо;

– ЗМІ не приділяють належної уваги висвітленню проблем дітей та дитинства;

– здебільшого журналісти не мають професійної підготовки, достатньої для повноцінного висвітлення дитячої тематики;

– журналістські розслідування у питаннях захисту прав дітей є поодинокими і не мають характерної завершеності.

Презентація Альтернативного звіту, приурочена до 20-річчя ук-

валення Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй Конвенції про права дитини.

Повний текст Альтернативної доповіді громадських організацій щодо впровадження в Україні Конвенції ООН про права дитини (<http://childrights.in.ua/>)

Альтернативний звіт підготовлено ініціативною групою українських громадських організацій: Асоціація молодих професіоналів "Клас"; Благодійний фонд "Роклада"; Благодійний фонд "Чірка"; Всеукраїнська коаліція "Єднаймося заради дітей"; Всеукраїнська фундація "Захист прав дітей"; Дитяча екологічна громадська організація "Флора" (Кіровоград); Дніпропетровська міська ГО „Жіночий інформаційно-координаційний центр“; Всеукраїнська ГО „Жіночий консорціум України“; Молодіжна ГО „Клуб „Компас“; Представництво благодійної організації „Кожній дитині“ в Україні; Правозахисний центр „Лотус“ (Луганськ); Сумська обл. Молодіжна ГО „Гендерна агенція консультацій та інформації“; Харківська обл. Фундація „Громадська Альтернатива“; Чернівецька ГО „Март“.

Бюлетень харківської правозахисної групи «Права людини» № 27 (535).

Як приємно вчитися!

Сар мішто те сікльон!

Ці слова Ганни Адальбертви Надь, директора соціально-медичного реабілітаційного центру "Рома" ми винесли у назву нашого матеріалу з тим, щоб розказати про роботу центру. Він розмістився на площі Петефі в Ужгороді, і його відвідують на сьогодні вже 20 дітей. Ініціатором створення реабілітаційного центру був Закарпатський обласний фонд "Романко трай" ("Ромське довге життя"), очолюваний Геннадієм Чичаком.

Директор центру «Рома» Ганна Надь.

У 2009 році цей центр отримав фінансову благодію допомогу від Міжнародного фонду "Відродження".

Сутність проекту — допомога маленьким ромам дошкільного та шкільного віку отримати додаткові знання про майбутнє на-

вчання в школі, допомогти їм засвоїти елементи письма, читання, лічби тощо. Уроки проводяться тричі на тиждень вихователями, педагогами за освітою.

Щоб дитина адаптувалася в новий колектив, з нею працюють психологи. Адаже не секрет, що для будь-якого маленького школяри-

ка, особливо для того, який не відвідував дитячий садок, перший клас — це стрес, оскільки поруч не мама, а незнайомі діти, вчитель. Тривають уроки всього по 30 хвилин, це оптимальний час для маленьких дітей.

Чому виникла ідея створення такого центру?

Про мету закладу говорять самі його працівники. Директор закладу Ганна Надь формулює це так: "Завдання центру — підготувати дитину до навчання в школі".

Викладачка Світлана Казакова доповнює: "У деякі школи

дли не хочуть ходити, бо там їх б'ють, глузують з них. У цю школу, яка працює в рамках проекту "Підготовка ромських дітей до навчання в школі", я привела і свою доньку-гімназистку, яка розповідає учням, як це приємно — добре вчитися, набувати знання і просто школи поспівати пісеньки та потанцювати, тобто просто ходити до школи!"

Школа має бути школою радості, як добре, що в Ужгороді є такий центр і що він працює.

Олена Бойко

Викладачка Світлана Казакова.

"Не хочу вчитися, хочу женитися!"

„Чи камав те сікльовав, камав ромня те лав!“

Цей крилатий вислів, як виявилось, має стосунок до героїні нашої історії, що сталося нещодавно в м.Матківка на Донеччині. Вона зовсім не проти освіти. Але все по порядку...

До заступника голови Донецького обласного культурно-просвітницького товариства ромських жінок "Міркля" подзвонили представники ЗОШ №29 з проханням зустрітись. Та коли Наталія Варакута — голова товариства, та Луїза Жемчужна-Сухомлин, її заступниця підійшли до шкільного будинку, то побачили цілу делегацію з шістьох жінок. Це були заступниця директора школи Ю.В.Кутепова, класний керівник Т.М.Котляр, представник батьківського комітету класу М.М.Харченко, старший оперуповноважений кримінальної міліції у справах дітей Горняцького РВ Н.В.Андрющенко, начальниць служби у справах дітей Горняцької райадміністрації Г.Ф.Лісовська, та ведуча спеціалістка Горняцького центру молоді Н.П.Ткаченко.

Що ж спонукало їх покинути свої важливі справи та долати нелегкий шлях бездоріжжям до ромської хатинки по вулиці Західній Вентилятор? За неперевіреною добре інформациєю, школярка, учениця 6 класу, вийшла заміж! Для читачів газети — це ромський звичай — ранні шлюби, а от для сучасних неромських жінок-службовців це ледь не "згвалтування непов-

Візна група у таборі.

нолітні", вибачайте за такі слова, шановні панове рома. Нам приємно, що школа та влада піклуються про ромську молодь, але чи своєчасно? Дорогою з'ясували, що міські органи влади теж можуть надавати матеріальну допомогу, якщо звернутися до них.

Діставшись місця, побачили дуже скромну хатину, в якій мешкає Марія Іванівна (має 8 дітей). На сьогодні з нею живуть тільки молодші 3 доньки 14, 15, 16 років.

До нас вийшли дві симпатичні дівчини — Христина та Ілона. Мами не було вдома. Дівчата розговорилися з представниками "Міркля". На питання: "Чому сьогодні не в школі?", відповіли, що не висохла одежа, яку вчора випрала. Справді, одна вийшла у вогкій кофтині.

Домовилися, що мама двічі завтра прийде до школи. Ми весь час тримали зв'язок з школою. Результат такий — дві сестрички ходитимуть до школи і це вони хочуть вчитися танцювати і співати. А Христина, хоча і не проти навчання, справді "вкралася" з ромським хлопцем-однокласником, у них справжнє кохання, і мама це розуміє, бо пам'ятає своє... Тепер після детальнішого розгляду ситуації поважні, але чуйні (а може, й романтичні) жінки з комісії теж розуміють молодшу дівчину. На жаль, у школу вона навряд чи повернеться — молоді ромські подружжя дуже полюбують лелеки!

А ми всі разом бажаємо щастя тобі, Христино!

Наталія Варакута,
м. Донецьк

РОМ-ПРЕС

Заява БГК про знесення ромських будинків

Болгарський Гельонський комітет (БГК) серйозно занепокоєний наміром влади зруйнувати ромські оселі 8 вересня цього року 27 ромських будинків були знесені в селі Горне Езерово. Їхні мешканці, у тому числі й діти та старенькі, залишилися без притулку. Цей акт є судовим порушенням прав людини в Болгарії. Тим не менш, муніципалітет міста Бургас повідомив про свій намір застосовувати подібні заходи і в подальшому. Міська влада Софії також повідомила про плани знести кілька ромських будинків у районі Воєнна Рапа. У всіх випадках подібні акції проведено під гаслом "нелегального проживання" або пояснювалися відсутністю правових підстав для проживання в цих місцях, незважаючи на те, що ці люди жили тут протягом багатьох років.

Міська влада не могла забезпечити постраждалих родини альтернативним житлом, які так і не отримали жодної підтримки з боку урядових організацій або судових органів. Навпаки, поліція брала активну участь у знесенні будинків і використовувала надмірну силу проти ромських жителів.

Екстремальні, надто націоналістичні та сценарійські групи, від яких новий уряд Болгарії отримує парламентську та громадську підтримку, вітали ініціативи представників місцевої влади.

Вони мають свою щасливу зірку

У румунському містечку Сбіту відбувся Дев'ятий ярмарок традиційних ремесел. Ця традиція започаткована у 2001 році. Нинішньої осені він зібрав ще з одним ярмарком — гончарним, або, як тут його називають, глиняним. Свята відбулися на різних площах міста і зібрили чимало

людей. Особливою популярністю користувався ярмарок, що розгорнувся не в центрі міста, а на невеликій площі. Саме там розташувалися ромські ремісники, яких спеціально запросили взяти участь у святі. Ромські майстри традиційних ремесел представили чимало цінних виробів, справжніх витворів мистецтва.

Одна з організаторів ярмарку Оана Бурцеа з задоволенням зазначила: „Вперше нам вдалося зібрати справжніх ромських майстрів із усіх куточків країни. Вони мали можливість представити свої традиційні артефакти. Традиційні ремесла мають велике значення для ромів. Це їхня щаслива зірка.“

Школа — для батьків і дітей

У Румунії працюють програми „Літній сад“ та „Школа для батьків“, розроблені фондом Рухама. У цих проектах беруть участь 274 дитини з бідних ромських сімей та 260 батьків. 197 маленьких ромів завдяки цим програмам наступної осені стануть першокласниками. У ході 13 зустрічей проведено бесіди з батьками, де акцентувалося про важливість освіти, а у вужчому розумінні — відвідування дитячої школи як початкової, так середньої.

Проекти „Літній сад“ та „Школа для батьків“ задіяні у 12 населених пунктах.

День дослідження ромських проблем

У місті Намюр (Бельгія) пройшов День дослідження ромських проблем, присвячений темі „Роми в Валлонії: перехід до участі у суспільному житті“.

Проведено два „круглі столи“ на теми: „Роми в Валлонії: в лобієвській правлі та процесурі“ і „Ромські проблеми“. Ці заходи організував освітницький центр ромів у Валлонії.

Як можна стати бомжем

Сар шай те авес бомжо

Як каже східна мудрість, щоб зустріти достойно старість, людині потрібно, щоб вона мала своє житло чи хоча би свій куток, щоб поруч була вірна, любляча дружина, щоб дорослі діти, які поважали б своїх батьків, були поруч.

Олександр Миколайович Вязников народився 21 лютого 1951 року в місті Луцьк. Мама — украї-

нка, батько — наполовину ром. У ранньому дитинстві батьки виїхали в Росію, у Західний Сибір, в місто Леніно-Кузнецк. Там виріс і був призваний до армії. Служив у інженерно-саперному взводі. До армії закінчив десять класів і отримав середню освіту. В армії користувався авторитетом у друзів і повагою у керівництва і невдовзі став командиром відділення — сержантом. Після закінчення служби залишився служити далі старшиною. Вся служба пройшла в Прибалтиці. Коли їздив у відпустку до батьків, привіз звідти дружину, гарну дівчину — українку Настю. Жили вони душа в душу. На той час у Олександра була вже своя 3-х кімнатна квартира, яку він отримав як військовослужбовець. Невдовзі з'явилися діти, син і донька. Дружина працювала в місті продавцем в овочевому магазині. Олександр часто їздив у відрадження по Радянському Союзу. Дружина в цей час завела роман з литовцем. Дознавшись про зраду, Олександр з нею розлучився. Та

квартиру ділити не став, залишив дітям. Оскільки батьки тоді уже померли, він поїхав до друга в Білорусію, в Могильовську область, в село Князіна. Там одружився вдруге, вшлюбився на роботу в радгосп „Батьківщина“, де і працював скотарем, потім слюсарем у гаражі, до 1987 р. Історія з другою дружиною повторилася: вона також почала зрадувати Олександрові. Дізнавшись про це, він розлучився і з другою дружиною.

Через газету „Двоє“ познайомився з дівчиною з міста Олександрівка Кіровоградської області, куди і переїхав в 1988 році. Звали дівчину Галя. До неї він і пристав у „прийми“. Галяна хворіла на тяжку форму цукрового діабету, і Сашко розраховував що вже ця, третя дружина не зрадить. Часи тоді важкі: розпад Радянського Союзу, знецінення грошей. Довелось шукати роботу будівельника в Києві. Працював вахтовим методом — 25 днів на роботі в Києві, 5 днів — вдома, в Олександрівці. Заробляв

добрі гроші, та дружині здавалося — мало. Тим не менш, прожили з нею 11 років. Вона була набагато молодша за Олександра і знайшла собі коханця, молодшого за Сашку. Довелося йти від третьої дружини. Олександр винайняв квартиру в Олександрівці і став жити сам.

Одного разу, коли прийшов додому, побачив, що вхідні двері вибиті. Зайшов досередини, побачив безлад і зрозумів — його обікрали. Забрали весь нехитрий скарб: костюм, взуття, сорочки, простирадла і, найголовніше, паке́т з усіма документами. В пакеті були: паспорт, військовий квиток, трудова книжка та інше. Якщо паспорт вдалося відновити, військовий квиток уже не був потрібний, то трудову книжку з усіма записами відновити не вдається ніяк. Військова частина у Прибалтиці, де служив Олександр, давно розформована. Наразі Олександр написав у Міністерство оборони Росії, щоб звідти підтвердили документами факт його служби в

армії, це має бути захищено до трудового стажу і тоді можна було б призначити пенсію через Пенсійний фонд.

Голова ромської організації „Аме рома“ із Золотоноші телефонує у всі інстанції, у тому числі і у військкомат, щоб допомогти людині відновити документи. Ми написали листа у Білорусію, де він працював, до районного архіву. Однак відповіді все нема.

Олександр — людина похилого віку, часто хворіє. І хоч про свої ромські корені він згадав лише тепер, товариство вирішило йому допомогти. Знайшли його далеких родичів — ромів, які й забрали його жити в Золотоношу. Вони допомогли йому отримати паспорт, прописали до себе, допомагають, чим можуть.

Олександр Миколайович — дуже спокійна, ввічлива, культурна людина. Він все життя працював і гідний того, щоб отримати пристойну пенсію. Саме в цьому ми намаємося йому допомогти.

Бомжем у наш час може стати кожен, адже є навіть прислів'я: від суми та в'язниці не зарікайтеся. Головне тут — залишитися людиною. І ми, люди, маємо допомагати одне одному у біді.

Володимир Бамбула

НА КНИЖКОВУ ПОЛИЦЮ

Російські твори — ромською мовою

Русіяке бувтя — романа чгібаса

Бібліотека ромської літератури, куди входить і перекладацька література ромською мовою, поповнилася ще двома яскравими виданнями. Це — переклад на ромську мову славнозвісних російських поетів — О.С.Пушкіна та П.П.Єршова.

Здійснили обидва переклади люди, знані в нашій країні — заслужений діяч мистецтв України, директор Херсонської обласної філармонії, він же віце-президент Всеукраїнського ромського конгресу, член Парламенту міжнародного ромського Союзу і член комісарату з питань освіти та культури Юрій Миколайович Іваненко та поет, драматург і перекладач, член творчого об'єднання „Парус“, яке працює в Херсоні, Микола Миколайович Ільїн.

Можна сказати, що обидва перекладачі, які відважно взялися за таку, на перший погляд, „негідіюмну“ справу, як художній переклад класиків російської літератури, здійснили справжній подвиг. Адже шедеври, відомі у всьому світі, перекладачі взагалі важко, а тим більше казки, з їхнім народним колоритом, з їхнім гумором та „складною простотою“.

Проте, як зазначає автор передмов до обох видань доктор історичних наук, провідний співробітник Інституту екології та антропології Російської академії наук, 1-й віце-президент Міжнародного союзу ромів Надія Деметер, перекладачам це вдалося дуже добре: „Мені здається, що в даному перекладі за кожним словом, за кожним рядком стоять доволі вдалі вирішення іноді дуже складних мовних проблем. Викликає щире здивування здатність авторів перекладу передати образність єршовської казки, почути музику російського вірша та передати нюанси його звучання ромською“. Гадаю, що ці слова мож-

на віднести і до другої книги — казок О.С.Пушкіна.

Як нагадає Н.Деметер, казки родоначальника російської поезії ромською мовою це не перша спроба перекладу класиків. Лекса Савтлов переклав як О.С.Пушкіна, так і Горького й Шолохова, Лекса Мануш — індійський епос „Рамаяна“, Міха Козимиренко — вірші Тараса Шевченка.

А відтепер ромські читачі зможуть прочитати рідною мовою ще й казковий шедевр Петра Єршова, який написав чимало творів, але став широко відомим завдяки своїй народній казці „Коньок-горбунюк“, яка недавно відзначила своє 175-річчя.

До геніальної спадщини О.С.Пушкіна ромською мовою додалися, завдяки Юрію Іваненку та Миколі Ільїну ще 5 творів — „Казка про царя Салтана“, „Казка про рибалку та рибку“, „Казка про попа та його робітника Балду“, „Казка про золотого півника“, „Казка про мерту царівну та про сімох багатирів“.

Обидва видання дуже яскраво оформлені — як обкладинки, так і сторінки, а обидва, можливо, стануть початком оригінальної серії, оскільки і дизайн, і формат у них однакові. Книги видано накладом у 500 примірників кожна.

Хочеться привітати як перекладачів, так і ромську громаду з прекрасними виданнями, які долучають до шедеврів класичної літератури ромською мовою.

Тамара Маковецька

Людмила Кудрявська

Соціально-політичні "кудрявчики"

Лікувальний

Доктор, доктор, що ж ви знову?!

Про хворобу й не кажіть!

Я здорова, я здорова! —

Та ж грошей нема хворіть!

Грошовий

Не дають спокійно гроші спати, —

Думкою сверблять, немов чиряк:

То не уявляєш, де їх вьяти,

То не знаєш — витратити як...

Віруючий

Раніше вірували в блеф та авантюру,

А нині вірують в зелену купюру...

Поради вік Рагу

Драбаріне клякає Рага
з 15 по 31 грудня

Овен — 24 грудня все може змінитися на краще. Нові справи починайте, але з перевіреними партнерами. Обов'язково привітайте зі святами друзів, які перебувають за кордоном. Романтичні стосунки краще відкласти на інший час, бо підготовка до прийому гостей забере багато сил і часу. Ваша родина в наступному році збільшиться!

Телець — важка праця чекає на вас, коли інші відпочиватимуть. У торговельних справах бажаного прибутку не очікується, проте люди вам подякують. Колеги та друзі зі задоволенням допоможуть та підтримають. Нове знайомство може змінити життя. Завдяки вашій спритності всі матимуть гостинці до святкового столу!

Близнята — ваш зоряний час настав, але відпочивати ще рано! У домашніх справах допоможуть члени родини. Корисне спілкування з давніми друзями, але не спільний зарібок! Ялинка та святковий стіл потішать, а ваше велике серце допоможе збрати навколо навіть тих, хто колись випадково вас образив.

Рак — не все склалося так, як вам хотілося, проте поруч кохана людина, а плани на майбутнє весілля складати вдало. До святкового столу придуть неочікувані гості, та щирі господарі всім раді. Здивують трохи Стрільці, а подарунки будуть від Терезів або Дів. Наступний рік може виявитися вирішальним. Подбати про здоров'я — ваше завдання.

Лев — що може робити напередодні свята цар звірів? Звичайно, спокійно спостерігати за приготуваннями. Мудрість керування і власний приклад будуть доречні. Хочеться романтичної пригоди — вона станеться у Новорічну ніч! Тільки не проспійте своє циганське щастя! А тому відпочиньте хоч годинку заздалегідь...

Діва — кому що, а цигану — ясна. Ви не відступайте від власних принципів і уподобань. Це викликає повагу, однак раджу спробувати компроміс у стосунках. Щоб заробити гроші часу обмаль, проте це не привід ризикувати! Ваші таланти стануть у пригоді, щоб розважити гостей. Неодружені Діви, придивайте до Скорпіонів, Раків та Риб!

Терези — "наполеонівські" плани можна встигнути виконати до бою курантів, радість буде більшою, ніж втомі! Незвичайне свято, нові обличчя в компанії, та все тільки починається. Зміни можуть стати радикальними, але ваша родина залишиться поруч. Чекайте на пропозицію, від якої не зможете відмовитися!

Скорпіон — нове вбрання і нове життя — інколи це не збігається. Особливо, коли ви самі по-тоху гальмуєте! Буде прикро, час минає, життя летить. До вас приготується серцем дуже приємна людина протилежної статі. Незабаром будете мати велику, люблячу родину!

Стрільці — можна нічого не робити, а просто чекати, куди крива виведе. Якщо хочеться швидко мати гроші — торговельні справи саме для вас. Доля дала вам ще безліч талантів, скористайтеся ними! Довіряйте давнім партнерам. Свята для вас будуть світлі та радісні!

Козеріг — кожна праця має бути оцінена відповідно. Гроші — це наш час, помножений на енергію. Якщо працюєте за похликанням, не факт, що і ваше оточення робить так само! Бережіть добрі стосунки, однак дозволяйте собі користуватися інтуїцією. У день народження матимете безліч привітань. Обов'язково подумки подякуйте батькам.

Водолій — почуття гумору врятує від зайвої роботи. Гроші отримаєте ті, що раніше заробили. Та якщо повернете давнє професійне партнерство — їх буде вдвічі більше. Життя матимуть подвійний клопіт на кухні, чоловіки — подвійний відпочинок біля телевізора. Подарунки для вас цього року найкращі!

Риби — вирішення майнових питань — справа часу. Економія у грудні марна, але прибуток добрий. Почуття відповідальності на кілька днів може зачекати, захочеться робити якісь незвичайні речі. Ніхто при цьому не постраждає, тільки дехто посміється разом із вами.

Разом ми все можемо, багато вже зробили, нам є про що мріяти! Бажаю щасливо завершити 2009 рік і зустріти новий 2010!

Наталія Баракута

Всеукраїнський двотижневик
газета "Романі Яг"

Регістраційне свідоцтво
серія КВ №5877 від 20.02.2002 р.

Газета виходить за підтримки Міжнародного фонду
«Відродження»

Шеф-редактор Аладар АДАМ
Редактор Євгенія Навроцька

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точністю наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти помилки і скорочувати матеріали.

Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі Яг".

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ, 88000, м. Ужгород, вул. Дунаєвського, 18,
телефакс: (0312) 63-82-56, 66-81-56.
E-mail: romany_yag@mail.ru
http://www.romaniyag.org, romaniyag.wordpress.com

Віддруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умови друку: арк. 2. Тираж 450. Зам. № 915.

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

Шановні читачі! Ми продовжуємо публікацію твору "Циганська муза" корифея української поезії Ліни Костенко у перекладі визначного ромського поета Міхи Козимиренка. Сподіваємося, що ви отримаєте насолоду не тільки від читання поезії Ліни Костенко, а й від чудового перекладу ромською Міхи Козимиренка, який зберіг усі особливості українського твору.

ЦИГАНСЬКА МУЗА

Проїшли усе Поділля. Намети і монети.
Добралися до Польщі. Циганки — ну і ну!
Ото десь по містечку як проїдуть, мов комети, —
там щезне криль, там курка, там глечик на тину.

Художі францісканці хрестились дрібно-дрібно.
Папуша вкрала книжку. У Кракові. В купця.
Циганки покрили: воно потрібні?
Купець був грошовитий. Вже б краще гаманця.

А іншим разом знову. Прийшли у Закопане.
Хапали всіх за фалди: постій, поворожу.
Й Папуша ворожила. А потім каже: — Пане,
даси мені паперу? Я ще й не скажу.

Красивий-інтересний, і добрий, і хороший.
Сто років будеш жити, і діток буде п'ять. —
Вернулася у табір. Вітчм їй каже: — Грошей. —
А діти — кільканадцять — голісінькі стоять.

Хотів її прибити. Вже замахнувся... Де там!
Із табору тікала... і знов прийшла до них...
За що циганський бог їх покарав поетом? —
здається, так їх звуть, людей отих чудних.

Навчилась десь писати. Папір ховає в шматті.
Нанизую слова, як бублики на шнур.
Циганська дівтора, сунделики кучматі,
тягають той папір циганам на розкур.

Неписаний закон циганського народу —
віків не ворухити, бо буде каламуті.
Вітчизни в них нема, тому й поетів зроду
немає, не було і не повинно бути.

Кибиток кочових ребристі халабуду.
Старого вожака гартоване лице.
Циганську маяту виносити на люди?!
Будь проклятий навів, хто зважився на це!

РОМАНИ МУЗА

Жіндо саро Подоло Совнак руп дре катуни.
Перегене дре Польша.Ромня — годе шері!
Гава, форья дикхенас, со сис тел васт — чоренас.
е папінен кагнєнца, те хан е чхаворе.

Шуке е францісканти Девлес нума мангенас.
Чордя Папуша расте дре Краков лилварі,
- Те лел кісік гажесте; жако бар ловенце.
Саре ромня пхененас, со ей на годьварі.

Іньке дро авір моло авне дре Закопане:
гаженге драбаренас ваш бахт по ленгро васт.
Папуша драбарелас, тунчі мангалас — Пане,
жужо папір де манге, — пхенава ваш три бахт.

-Ту май лачхо, шунес ман, шукар, годе шереса,
панч чхаворен авена, живеса ко шел берш!
Авья ке пескрі шатра, бут чхаворе нагне сис.
Дад начю хольса пхенда: -Лове де і беш!

Камья те чалавел ла. О васт газдя... Карік дой?
Нашелас е шатратир іньке пале авья.
Пре со Ромене, Девла, да чаладе поети?
Пал безеха саве пре пхув ла бчхадя?

Жінелас те чхінел ей. Папір чхувел дре кірпі,
О лав кодел ко лав,сир мірїкле пре мен,
те беньгоре кале, да романе біяти,
муршенге до папір анденас те тирден.

Законо зораю ісі саре роменде:
Нашти лес ніконеске й кути те банькірен.
Нане роменде пхув. Пре со поети ленге?
Нанис, кана нане й на требі те авен!

Катуни романе, брішінд, дрома ясвенца,
пхуро вайдаско муй, сир шилало састер.
Пал е романи бахт, те ракірес гаженца?
Соб те хасьол дова — о муй кон поравел!

(Продовження в наступному номері)

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва

Хочеш на троянди помилуватися
— йди в сад,
Хочеш потішити душу — йди до
друзів.

Камес пре лулудя те дикгес — джа
анде бар,
Камес те лощал е вовді — джа ке
амала.

Найкраще добро — здоров'я.
Майшукар о міштпе — састіне.

Друга і рік шукатимеш, а обра-
зити за хвилину можна.
Амалес ект бьерш шай родеса,
ай холі шай керес леске тела ект
Мінута.

Давній друг — що старе
срібло.
Долмутано амал — сар пурано
рул.

(евієс — елѣтѣ)

